

V „Návodu“ pak píše:

„Poslední scéna musí být zahrána zvlášť chytře. Tady žert končí a situace mnohých osob hraničí skoro s tragikou. Nejhorší je situace policejního ředitele. Neboť – ať je tomu jakkoli – vidět náhle, že je podveden, k tomu od docela pošetilého, hloupého mládenečka, který nevyniká ani vnějškem, ani figurou, poněvadž je hubený jako sirka (Chlestakov je, jak známo, hubený, všichni ostatní jsou korpulentní) – podveden od něho – to je kruté, tady přestává legrace. On, policejní ředitel, který uměl i nejchytřejší lidi, ba nejvynalézavější gaunery převézt – on nalítne na tak hrubě udělanou boudu! Ovšemže působí na něho zpráva o příjezdu pravého revizora jako blesk z jasného nebe. Stojí jako zkamenělý – bez pohnutí – s roztaženými rukama a hlavou dozadu pohozenou a skupina jednajících osob stojí kolem něho v témž okamžiku právě tak zkamenělá v nejrůznějších pozicích.

Celá skupina je živý obraz, proto musí být jako živý obraz komponována... Zprvu se to bude zdát nucené a připomínat automaty; později však, po několika zkouškách, podle hloubky svého pojetí, osvojí si každý herec příslušnou pozici tak, že bude působit přirozeně a souladně s jeho osobou. Dřevěná neohrabanost, jakou mívají automaty, pak zmizí a vznikne dojem, jako by němý jevištní obraz vyplynul přirozeně sám ze sebe.

Signálem ke změně pozic by mohl být nehlasitý zvuk, výraz překvapení, jenž se překvapením vyrve z prsou některé ženy. Jedni se vpravují do pozice živého obrazu jen pomalu a začínou s tím při vstupu posla, který přináší neblahou zprávu: to jsou ti, kdo nejsou přímo postiženi – přímo postižení zaujmou svou pózu okamžitě...

Obraz by měl být komponován asi takto: ve středu stojí zkamenělý policejní ředitel, který ztratil zcela řeč. Napravo od něho – jeho žena a dcera, úzkostlivě k němu obráceny. Za nimi poštmistr, který, jak se zdá, změnil se v otazník a je obrácen k publiku. Jako křída bledý Luka Lukič ho následuje. Nalevo od

policejního ředitele Zemljanika s vytaženým obočím, s prsty na ústech – jako člověk, který se silně popálil. Za ním sudí, který si leknutím skoro sedl a zkrivil rty do grimasy, jako by chtěl říci: ‚To je pěkné nadělení!‘ Za ním Bobčinský a Dobčinský, kteří na sebe civějí s otevřenou hubou. Hosté jsou rozděleni do dvou skupin po obou stranách; jednou skupinou prochází jediný pohyb: snaží se zachytit očima policejního ředitele. (Tato němá scéna trvá skoro minutu; než padne opona.)

Vžijí-li se herci za dobu celého představení jen poněkud do všech situací svých rolí, podaří se jim zaujmout i v této němé scéně pozici svým rolím nejpřiměřenější a právě touto scénou korunovat svou dokonalou hru. Jestliže však byli po celé představení chladní a dřevění, budou i v této scéně působit chladně a dřevěně, jen s tím rozdílem, že jejich umělecká nemohoucnost bude v této němé scéně ještě zřejmější.“

GOGOL, Nikolaj Vasiljevič. *Revizor*. Online. Městská knihovna v Praze, 2023. ISBN 978-80-274-3447-3. Dostupné z: <https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/70/20/60/revizor.pdf>. [cit. 2024-03-18].